

חבל נחלתו

בבית יוסף (או"ח סי קנג אות ו): "כתב הרא"ש בתשובה כלל י"ג סימן י"ד כיון שמוכרים בית הכנסת ליקח תורה וספרים כל שכן שמוכרים אותה ללמוד תורה כי מה תועלת יש בקניית ספרים ותורה אם לא ללמוד בהם ויתירה מעלת הלומד ממעלת ס"ת כדאיתא בפרק בתרא דמכות (כב:) ותו דגרסינן בפ"ב דמגילה (שם) אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה..."

ובהוצאת הדמים ללימוד תורה בבית כנסת ישנה העלאה בדמים ואי"צ אף לזטה"ע במעמד אנשי העיר.

מסקנה

מותר למכור מגילה שאינה בשימוש של בית כנסת ליחידים וניתן לעשות זאת או ע"י מכירת הגבאים וועד בית הכנסת בפרסום לכל המתפללים ואז מותר להוציא את המעות לחולין לצרכי בית הכנסת, או במכירה רק ע"י הגבאים ולהוציא את המעות ללימוד תורה.

לחולין תחלה היו צריכים להעלות בקדש, אבל בשנה בשנה אבטיא ולא איפשטא פ' בני העיר ע"כ צריך לומר כנ"ל.

ובאמת מעשים בכל יום שנותנים לצורך לעשות ממנו עשת ומשנים אותם, וזה בודאי צ"ע אי לא נמכרו תחילה ופקעי קדושתן איך ינתנו לצורך... ע"כ למוסרם לצורך בלי חילול אסור בודאי אבל ע"י חילול כנ"ל נ"ל דישי ליישב פסק הרמב"ם וש"ע ויצאו לחולין".

ובשו"ת מר ואהלות (י"ד סי' ה) כתב שאמנם אסור למכור תשמישי קדושה של כרכים, אולם מותר למוכרם לעיר אחרת שאף הוא כרך. עוד תרץ שהכלול בתשמישי קדושה שאסור להוציאם לחולין הם המנויים במשנה בראש פרק בני העיר, אולם קשוטי ס"ת עשויים בעיקר לבני העיר וע"כ יכולים למוכרם זטה"ע במא"ה כתשמישים של יחיד.

ו. עוד נראה לומר לגבי מכירת מגילה ליחידים, שאם ירצו למוכרם רק על דעת הגבאים ולהעלותם בדמים, יעשו כאמור

סימן ד

ניגוב במגבונים לחים בשבת

פטיק רישא (פי' איסור נמשך בהכרח מדבר מה כמו המות הנמשך בהכרח מהתזת הראש) דלא ניחא ליה, ומותר. וחלקו עליו, ואמרו דאע"ג דלא ניחא ליה, כיון דפטיק רישא הוא, אסור. והעולם נוהגים היתר בדבר, ויש ללמד עליהם זכות, דכיון שהברזא ארוכה חוץ לנעורת ואין יד מגעת לנעורת, מותר מידי דהוי אספוג (פירש הערוך ספוג הוא על ראש דג אחד גדול שבים, ובשעה שמריס ראשו להסתכל בעולם יורד אותו הספוג על

שאלה

האם מותר לנגב במגבונים לחים בשבת?

תשובה

א. פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' שכ ס"ח): "חבית שפקקו בפקק של פשתן לסתום נקב שבדפנה שמוציאין בו היין, יש מי שמתיר אע"פ שא"א שלא יסחוט, והוא שלא יהא תחתיו כלי; דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו, הוי

שעל הגוף והולך לאיבוד.

ב. רוב הפוסקים שדנו בשאלה זו התיירו, כשהדגישו שלא יעשה זאת בחזקה כדי שלא יהא פס"ר ליציאת הנוזל הספוג. ראש למדברים הגרצ"פ פרנק רבה של ירושלים בשו"ת הר צבי (או"ח סי' קצ) בתשובתו לגר"מ חרל"פ זצ"ל רבה של שערי חסד. וכך כתב: "ע"ד השאלה אם מותר לקנח בשבת בנייר רטוב במים משום חשש סחיטה". ולאחר שמזכיר כי הרמ"א (או"ח תריג) פסק לאסור בכלי מנוגב מחשש סחיטה, אומר: "אולם בנידון שלפנינו לכאורה יש מקום להיתרא, ואקדים את הידוע שלדעת ר"ת ודעימיה (ראה תוס' שבת דף קיא ע"ב וכתובות דף ו ע"ב ד"ה מסוכרייתא וברא"ש שבת פכ"ב סימן ד) יש שני מיני סחיטה בבגדים. א' סחיטה ממים שנבלעו שאיסורה רק משום מלבן, שמשום מפרק אין לאוסרה משום שהמים הולכים לאיבוד. ב' סחיטה משאר משקין שנבלעו בו שמשום מלבן אין לאוסרה משום שבשאר משקין אין מלבנים בהם ואיסורה הוא משום מפרק תולדה דדש אם הוא צריך למשקין, ואם אין צריך למשקין הנסחטים והם הולכים לאיבוד אין זה בכלל דישה ומותר לכתחילה. אולם הר"ן בשבת (פי"ד) ועמיה עוד פוסקים סוברים שגם אם המשקה הולך לאיבוד מ"מ אסורה מדרבנן (עיין מג"א סימן שכ ס"ק כג). אולם גם להר"ן ודעימיה האוסרים מדרבנן אינו אלא במכין לסחיטה אבל אם אין מכין לסחיטה והוא רק פסיק רישא, הרי אם המים או המשקים הולכים לאיבוד הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה שלדעת הערוך מותר לגמרי ולשאר פוסקים אסור. והנה מדברי המחבר (סימן שכ סעיף יח) משמע שלענין פס"ר דלא ניחא ליה דעתו להחמיר כשאר הפוסקים

עיניו ואינו רואה כלום ולולי זה לא היתה ספינה נצולת מפיו) יש לו בית אחיזה, ולפי שאין טענה זו חזקה, ויש לגמגם בה, טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת החבית בשעה שפוקקים הנקב (וע"ל סי' ש"א עוד מדיני סחיטה).

היינו מחלוקתם בפסיק רישיה דלא ניחא ליה ששיטת הערוך שמותר ושיטת הרבה ראשונים אחרים שאסור מדרבנן. ועי' בשו"ת באוהלה של תורה (ח"ב סי' לד שדן באריכות בפסיק רישיה דלא ניחא ליה, ועי"ש בפ"ד שמלאכה שמתכוין לתכלית אחרת אסורה משום מלאכה שאצ"ל וכשלא ניחא ליה מותר לגמרי). ועוד שבפסיק רישיה במלאכה דרבנן פסק השו"ע שמותר לגמרי בשבת (עי' סי' שיד ס"א ועי"ש במ"ב ס"ק י), אמנם הרמ"א חלק לאסור.

והמגן אברהם (ס"ק כג) באר: "שלא יהיה כלי – ואפי' למ"ד פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור מ"מ הכא שרי, משום דסוחט משקין תולדה דדש היא ואינו אסור אלא כשהמשקין היוצאין אינן הולכים לאיבוד (מ"מ פ"ט ורשב"א וריב"ש סי' שצ"ד) והר"ן ספי"ד כתב דמ"מ אסור מדרבנן".

ונראה לענ"ד, שמסעיף זה ניתן להוכיח שאין במגבונים לחים איסור, שהרי הוא אינו מעוניין לסחוט את הנוזלים המחטאים ומבשמים שבמגבון אלא מעוניין להשתמש בלחות כשהיא בתוך הנייר כדי לנקות את גופו או גוף התינוק, ואם יסחט את הנייר הרי הוא כנייר יבש ואין הוא רוצה בכך. ואין זה הכרחי שנוזלים הבלועים בנייר יצאו, ועוד שעיקר הנוזלים שמשתמש בהם הם הצפים ע"ג הנייר. וכיון שכן אף הנוזל שיוצא במקצת מתוך הנייר אינו יוצא בכונה, ואף מה שכבר יצא מתערב בכלוך

חבל נחלתו

אותו, וע"כ יש לחוש לסוחט.

ג. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סימן ע): "בדבר לשרות נייר במים לקנח את השלחן וכדומה.

ולשרות נייר במים לקנח איזה דבר ומשליכים לאיבוד, פשוט שאין לאסור, דלא שייך מלבן בנייר ההולך לאיבוד, ואף אם הוא נייר שנשאר קיים נמי לא מתלבן במים אלא מתקלקל וכששוררו במים לא יחוש על הנייר להוציא המים ממנו, ועדיף מבגד הנעשוי לפרוס על החבית שמותר משום שאינו חושש לסחטו, ובנייר אף בכל נייר אינו חושש לסחטו וכ"ש כשהולך לאיבוד ע"י מים שאין לחוש שיסחוט. אך אולי דמי לספוג שצריך לבית אחיזה משום שגם במים הוא סחיטה דמפרק, דפשטות לשון הטור וש"ע הוא במים דלא כתוס' כתובות דף ו' שפירשו לענין שמן, ואף שברמב"ם פכ"ב משבת הט"ו שג"כ משמע שהוא במים מפורש שהוא משום מלבן שזה לא שייך בנייר, מ"מ בטור וש"ע משמע שהוא משום סחיטה דמפרק המים שבו דלא הזכירו מלבן, ואף שלא בכלי שהוא לאיבוד סברי שאסור מדרבנן דלא כהערוך אלא כהחולקים שהביא המחבר (סי' ש"כ) בסעיף י"ח, וסחיטה זו אפשר איכא גם בנייר. אבל מסתבר דבנייר אין להחשיב זה לסחיטה דלא נבלע בתוך הנייר ואף שעכ"פ יש לאסור מדרבנן דהא גם בשער שודאי לא נבלע אסור מדרבנן כדאיתא במ"מ פ"ט משבת הי"א, מ"מ כיון דאינו בתוך כלי וגם אין דרך לסחוט מים מנייר כלל לא לצורך המים ולא למלבן ואינו מתכוין לזה יש להחשיב כדאיתא (סי' ש"כ) בסעיף י"ח שמתירין בתרתי לטיבותא, וה"נ איכא תרתי לטיבותא. וגם אפשר ליכא פ"ד בנייר שאין מחזיקין בחזקה אלא לפי מה שמזדמן שודאי אין לאסור בלא

שאסור מדרבנן, ומ"מ לענין סחיטה בשאר משקין כשהמשקין הולכים לאיבוד מבואר שם מדבריו שהעולם נוהגין בזה היתר והניחם על דעתם להקל בענין זה, והטעם שם מבואר במג"א (ס"ג) דהוא משום שיש בזה עוד קולא, דמכיון שהמשקין הולכים לאיבוד לא דמי לדש בכלל, עיי"ש במג"א ובביאור הלכה".

עולה מדבריו כי אין בכך משום דש, ואף עדיף מסתם פ"ר דלא ניחא ליה משום שהמשקים הולכים לאיבוד. בהמשך מחלק בין ניגוב ביד רטוב לניגוב בנייר שאין בכך משום מלבן שהרי הוא מלכלך את הנייר וזורקו.

ומוסיף: "ומה שיש להסתפק בזה הוא אם יש לאסור כאן משום מפרק, שהרי הטעם בכל סוחט בגד מן המים שאין בו משום מפרק הוא משום שהמים הנסחטים הולכים לאיבוד, משא"כ ב"ד הרי צריך להנסחט כדי לקנח בו יותר טוב שהוא לח יותר, ואפשר שזה לא נקרא שהמים הולכים לאיבוד".

בהמשך מיקל מכיון שאין המים בלועים בנייר בטבעם, בדומה לכבשים ושלקות. ואמנם בגדים עומדים לסחיטה יותר משלקות אבל נייר אינו עומד לסחיטה והוי כגזירה לגזירה.

ונראה שלגבי מגבונים לחים הוא אינו צריך את הנוזל הנסחט אלא הוא צריך את הלחות שבנייר ועל ידה הוא מקנח את הלכלוך שנדבק לנייר מחמת לחותו, ומגמתו שלא לסחוט כי בכך יאבד הנייר את תכליתו ויהפך לנייר רגיל, וא"כ מגבון עדיף מניגוב בנייר רטוב. ואין זה דומה למגבת לחה שאסור בשו"ע (או"ח סי' תריג) מפני שבמגבת מעוניין שרטיבות וקרירות המים שבמגבת ימרחו על הגוף ויצננו

מתכוין לסחוט".

הא קמן, שכל הצדדים להיתרא שהעלה האג"מ ישנם במגבונים לקינוח קטנים וכד'. ד. וכ"פ בשש"כ (פי"ד הל"ג): "מותר לרחוץ הפנים או את הידים בממחטה שספוגה במי-בושם, כי הרי מי-הבושם אינם נסחטים מן הממחטה ואין כאן אפוא משום איסור סחיטה". ואף שעולה מדבריו שאם יוצאים מי בושם אסור משום סחיטה, נראה לומר כדלעיל שכיון שאינו זקוק כלל לאותם מים מבושמים ומחטאים היוצאים מן הממחטות הרי זה מותר.

וראיתי בשו"ת עטרת פז (ח"א כרך ג - ח"מ סימן יז) שהעיר על דברי הגרש"א והשש"כ: "ובס' שמירת שבת כהלכתה תיקונים ומילואים מהגרש"ז אויערבך (ירושלים תשנ"ג) הובא במילואים על סימן זה (עמוד כג) בזה"ל: להוסיף לפני ודמי: **הואיל ואם לא סוחט לא יוצא שום ממשות ממה שבפנים, ואף אם יוצא קצת אין זה פסיק רישא**, אך אפשר לדון שגם אם סוחט או מנגב בחוזק תינוק מלוכלך דכיון שהנייר והנסחט הכל הולך לאיבוד ולא נשאר כי אם ריח בלבד שאין בו ממש, אפשר שאין זה דומה כלל למפרק שנשאר בעין כדי להשתמש בו אחר"כ, אך מ"מ הרי זה דומה לצמר גפן שטבול במים או באלכוהול שכתבתי במקו"א דאסור משום מפרק. עכ"ל (=שש"כ ח"ג). ע"ש. והרי שבריש דבריו נקט לה מר כדאמרן, דכיון שאם אינו מנגב בחזקה לא יוצא המשקה מתוך הנייר אלא רק ממה שיש ממעל לנייר, ממילא לא הוי פסיק רישא. אלא שיש להתיישב בזה ממאי דמצינו שכתב הרמ"א בשו"ע אר"ח (סי' תריג ס"ט) דאסור לשרות מפה מבערב יוה"כ ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה ביוה"כ, דחיישינן שמא לא תנגב יפה ויבוא

לידי סחיטה. יעו"ש. וא"כ מבואר מהכי דאסור להעביר מפה זאת על בשרו ביוה"כ משום דאית ביה חשש שיגיע לידי סחיטה, ולא אמרינן דינגב בנחת וממילא לא הוי פסיק רישא. נואולם ראיתי בשו"ת הר צבי חאו"ח ח"א (סי' קצ"ד) ועכשיו) שכתב לבאר דטעם החיוב גבי מטפחות דיוה"כ הוא משום מלבן, וע"כ אף שהמים הולכים לאיבוד בכ"ז אסור וכו'. יעו"ש. אולם עדיין לא יעלה הדבר מזור לנו, דהרי עכ"פ אם לא הוי פסיק רישא ויש תקנה שיעשה בנחת, מדוע גבי יוה"כ אין לומר כן. וצ"ב. וגם עוד צריך להבין בדבריו של הרב שליט"א בדבריו בס' שמירת שבת משמע דמטפחות אלו אין בהם חשש סחיטה כלל כיון שאין בהם אלא משקה מועט דהא מדמהו לדברי המשנ"ב גבי מטפחת לחה נגובה דיוה"כ, ואילו בדבריו במילואים משמע דהוא אפילו בגוונא שיש בו משקה רב, דאפ"ה כיון שאם לא סוחט בכונה לא יוצא הממשות שמבפנים וא"כ לא הוי פסיק רישא וכו'. ודו"ק. וגם כאמור צריך להבין מאי שנא מדברי השו"ע דסי' תריג ס"ט, ושמא יש לחלק דהתם במטפחת הדרך לסוחטה ולהוציא המים ממנה, ועל כן גזרו בה, משא"כ הכא בניירות אלו. וצ"ע".

ומסיק בשו"ת עטרת פז: "ועכ"פ הנה יש צדדים לומר דבידון דידן שפיר שרי להשתמש במטפחות לחות אלו בדרך הנ"ל שינגב בהם בנחת, כיון ד**כאמור שאם מנגב בנחת ושלא בחוזק יוצא רק המשקה שטופח עליו מלמעלה**, והוא די לו במשקה זה, וממילא אף אם יצא מהמשקה הספוג בתוך הנייר א"כ הוי פסיק רישא דלא איכפת ליה, וכל כה"ג דהוי פסיק רישא דלא איכפת ליה הוי כלא ניחא ליה, וכמתבאר בדברי הרש"ש בכתובות (ו' ע"א ד"ה בא"ד כיון שהנסחט) שכתב

חבל נחלתו

ומנגב במגבת. ועיקר השימוש במגבון לח הוא כדי שהלחות שע"ג תדביק אליה את הלכלוך שעל הגוף, והוא אינו מעוניין לסחוט כדי שהמגבון הלח לא יהפך לסתם נייר יבש.

ה. אף בשו"ת ציץ אליעזר (חט"ז סימן ט) דן בעניין דומה של: "לקנח ולנקות א"ע בחתיכת צמר גפן רטובה במים". ולאחר שמשווה זאת לקינוח בספוג מתיר ע"י כריכתו ע"ג קיסם שיהא כבית יד בספוג. ומסיים: "שוב העירוני לדברי שו"ת הר צבי חאו"ח ח"א סי' ק"צ, ועיינתי וראיתי שנשאל ע"ד אם מותר לקנח בשבת בנייר רטוב במים משום חשש סחיטה, והעלה דאין זה משום מלבן, כי כל החשש של סחיטה הוא בשעת הקינוח ובשעת הקינוח הרי מלכלך הוא את הנייר וכו', ובנוגע למפרק תולדה דדש הסתפק אם זה נקרא שהמים הולכים לאיבוד, אבל כתב לומר שאפילו אם יסחוט לא יהא איסור מה"ת משום שאין המים הבלועים בתוכו בטבע ודמי לכבשים ושלקות וכו' וכיון שאפילו אם יסחוט לא יהא אלא מדרבנן שוב י"ל דלא גזרינן שמא יסחוט דהוי גזירה לגזירה יעו"ש ומשם נקח ראיה נוספת לדברינו האמורים".

ועולה מדבריו שמסכים לתשובת הגרצ"פ פרנק. וכן ראיתי שכתב בס' מנוחת אהבה לגר"מ לוי זצ"ל (פ"ב ס"ז): "וכן מותר לקנח בנחת בממחטה לחה תינוק שענשה צרכיו". ומסביר כדלעיל שבעיקר משתמש במים הטופחים ע"ג הנייר ולא באצור מבפנים וא"כ מה שנסחט אינו פ"ר. וכבר הערנו על דברי בעל עטרת פז וה"ה לכאן.

ו. כנגדם עומדים דברי המנחת יצחק (ח"י סי' כה) שמסתמך על כך שאפשר גם שלא ע"י מגבונים אלא ברחיצת התינוק וניגובו

לבאר כן דפטיק רישא דלא ניחא ליה היינו דלא אכפת ליה שאינו מתכוין למלאכה זו כלל. ע"ש. וכן מבואר נמי כיו"ב בביאור הלכה (סי' שכ סעיף יח ד"ה דלא ניחא) שביאר גבי הא דכתב מרן (שם) חבית שפקקו בפקק של פשתן לסתום נקב שבדופנה שמוציאין בו היין יש מי שמתיר אנ"פ שאי אפשר שלא יסחוט, והוא שלא יהיה תחתיו כלי לקבל היין הנסחט, דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הוי פטיק רישא דלא ניחא ליה ומותר. וביאר הבאה"ל: הנה בענינו לא ניחא ליה כלל בהסחיטה, ואדרבה הוא רוצה שלא יסחט שלא ילך לאיבוד, אבל באמת אפילו רק היכא שאין נהנה כלל בהפעולה שנעשה על ידו ואין לו שום נפקא מינא בזה נקרא ג"כ פטיק רישא דלא ניחא ליה כיון שאינו מכוין להפעולה, כן הוכיחו התוס' בשבת (ע"ה ע"א ד"ה ט"פ) מהא דשבת (ק"ג ע"ב) בגמ' דקעביד ארעא לחבריה. יעו"ש. וכן העלה לדינא נמי מו"ר שליט"א בשו"ת יבי"א ח"ד (חאו"ח סי' לד אות לה) ובח"ה (חאו"ח סי' כח אות ב), ובשו"ת יחו"ד (ח"ו סי' כא) דפטיק רישא דלא איכפת ליה חשיב כפטיק רישא דלא ניחא ליה. יעו"ש. וממילא הכא בנידון דידן במטפחות לחות אלו דכאמור י"ל דלכל היותר איסור סחיטה זו לא יהא אלא איסור דרבנן, כיון שלא גדל המשקה בתוכו מתחילת ברייתו, א"כ הוי פטיק רישא דלא ניחא לה במילתא דרבנן דקיי"ל דשרי, וכמו שכתב נמי מו"ר שליט"א בשו"ת יבי"א (שם), וחזר והניף ידו וחשף זרוע קודשו בזה במקומות טובא ע"ע בשו"ת יבי"א ח"ה (חאו"ח סי' כה - ל) ועוד".

ויש להעיר כי השימוש במגבונים הוא לא משום המשקה הטופח על גביהם, שאם בכונתו לרחוץ היה רוחץ את התינוק במים

לי החומרא שבמגבונים האחרונים.
ז. יש להעיר שכל הנאמר הוא כשאין בעית חיתוך בין מגבון למגבון אלא שהמשיכה והקיפול מושכת את המגבון הבא. כמו"כ אין לפתוח את האריזה בשבת אם היא אטומה והוא חותך במקום הסימון, ועי' בתשובתי על פתיחת פחיות ואריזות.

מסקנה

מכל הפוסקים המובאים לעיל נראה כי מותר להשתמש במגבונים לחים בשבת, ומהיות טוב ראוי להקפיד שלא ללוחצם בחוזקה ע"ג הגוף אשר אותו מנגבים, ובכך אין הכרח ליציאת נוזלים מתוך המגבונים, אלא רק שימוש במים שעל גביהם ואשר אינם ספוגים בהם, והמגבון עצמו בלחות מדביק את הלכלוך אליו.

במגבת. ועוד נסמך על זריקת יין במקום מציצה המופיעה בפוסקים, ולענ"ד לא דמי משום ששם צריך ליין הספוג כדי לשימו על המילה. ונראה לי שאין דבריו עומדים כנגד כל הפוסקים המתירים כש"כ שאין כאן מפרק.

ובילקוט יוסף (סי' שב סל"א) כתב שי"א שמותר לקנח ויש חולקים והמיקל יש לו על מי לסמוך, וכ"כ בהערה בשם אביו.

ובשם הגר"מ אליהו שליט"א שמעתי, שכתב שלא להשתמש במגבונים האחרונים בכל אריזה בשבת מפני שהם ספוגים ביותר מן הנוזל המחטא והמבשם. וכבר הערתי, שלענ"ד הנוזל המצטבר הוא על גבי המגבון ולא בתוכו, והנוזל שבתוכו לא ניחא ליה ביציאתו כדי שהמגבון לא יתייבש, ומה שעל גביו הרי זה כמניח מים ע"ג הגוף ומנגבם, ומה לי מניח בידו ומה לי מניח מכוס או כלי אחר (מגבון). וע"כ לא מובנת

מכתב לרה"ג יעקב אריאל – רב העיר רמת גן

ב"ה כד שבט תשס"ד

לכבוד מורי הרב יעקב אריאל שלום וכל טוב!

למדתי את תשובתו לרב נהוראי בעניין מגבונים לחים בשבת, וכמה הערות לדבריו. (א) אתמול בערב לקחתי מגבון לח וסחטתי אותו, לפני ניגוב על העור, בכל כוחי - יצאו כ-3 טיפות חומר מבושם. לכן שימוש רגיל לענ"ד לא מצליח לסחוט שום טיפה אלא הוא מלחלח את הגוף אבל אינו מוציא כמות של נוזל שיש בה סחיטה. ואולי מגבונים אחרונים באריזות מסוימות, הינם ספוגים עד כדי שברגע שמרימים אותם הם מתחילים לטפטף. אולם הנוזל המטפטף אינו ממה שספוג אלא ממה שנמצא ע"ג המגבונים ובו ודאי אין סחיטה. נותר מה שספוג בפנים וכאמור, פרט אולי למגבונים האחרונים ואף הם רק באריזות מסוג מסויים (באריזות פלסטיק קשיח), אין הבדל בין העליונים לתחתונים. (כך שמעתי שהורה הגר"מ אליהו שליט"א שלא להשתמש במגבונים אחרונים). (ב) לענ"ד אף אם היה נסחט נוזל מהמגבון לא ניחא ליה בו, ולא זאת אלא שכל פעולתו היא לשמירת המגבון לח. ואסביר דברי:

הסרת הלכלוך ובישום הגוף ע"י המגבון הוא בכך שללחות המגבון נדבק הלכלוך, ומה

חבל נחלתו

שנדבק מהלחות על הגוף מבשם את הגוף. אם המדובר בכלוך רב עדיף לאדם לרחוץ את המקום במים ולנגב במגבת ולא לנגב במגבון. כמו כן אם הוא ינגב בחוזקה הוא רק יגרום שהמגבון יתייבש בכך שיפלוט את כל לחותו ואז אין הבדל בינו לבין ניר יבש. נמצא שדרך פעולתו היא בדוקא שלא לשם סחיטה. וא"כ, דומה הדבר למה שהביא הרב בתשובתו (באהלה ש"ת ח"ב סי' לד) שאין זה רק פסיק רישיה דלא ניחא ליה, אלא מלאכה שאינה צריכה לגופה דלא ניחא ליה שהמאירי התיר גמרי. ואף הרב התיר כערוך בפס"ר שלא ניחא ליה במקום הצורך והדוחק.

ג) דבריו של הרב בסיום קרובים לגזירה לגזירה שגוזר אכו"ע מפני אותם שיעשו בחוזקה ויסחטו (וכ"ז לפי הנחת הרב שאיני מסכים לה שהוא זקוק למשקה הנסחט).

סימן ה

עשיית כדורי שוקולד בשבת מעיסה מוכנה

הנ"ל ומקשה עליהם ואינו מקבל את דעתם.

בנושא זה דנו האחרונים לרוב (שו"ת באר יצחק או"ח סי' יג, ח"י שפת אמת שבת קמה ע"ב, שו"ת רב פעלים או"ח סי' טז, שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' שלד, שו"ת אבני נזר או"ח סי' תיט, שו"ת אורח משפט או"ח סי' סט, שו"ת חלקת יעקב או"ח סי' קלד ובהערות שם, שו"ת אג"מ ח"ג סי' נב, שו"ת צי"א ח"ו סי' לד, שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' נד אות ג וסי' סג, שו"ת יבי"א ח"ג סי' כא אות ג, וח"ח או"ח סי' לה.) דעת רוב האחרונים נוטה להחמיר ולחוש לפחות לאיסור מדרבנן.

אבל לגבי דידן נראה שאין בכך נ"מ משום שאין בגמר המלאכה שלפנינו הכשרת האוכל לאכילתו, והעיסה ראוייה להאכל אף בצורתה הנוכחית וע"כ נראה שמצד זה אין בכך איסור. ודוגמא לדבר מי סודה, שבהם דנו האחרונים באריכות האם יאסרו משום מכה בפטיש, ורובם לא אסרו משום שהמים ראויים לשתייה אף לפני כן, והוספת הגז היא רק מעין יצירת טעם וכד'.

שאלה

האם מותר להכין כדורי שוקולד מעיסה מוכנה בשבת?

הכדורים הם פרורי עוגה אפויים מודבקים בנוזל (מים/יין) ונמצאים בצורת עיסה, והשאלה היא האם מותר לחתוך חלק מהעיסה ולגלגלם ביד עד שיקבלו צורת כדורים.

צריך לדון מכמה פנים:

א. מכה בפטיש באוכלין.

ב. בונה באוכלין.

ג. לישה אחר לישה באוכלין.

א. מכה בפטיש באוכלין

החפץ חיים במשנה ברורה (סי' שיח ס"ד) מביא את שיטת האחרונים: הלבוש, החיי אדם והפרי מגדים שיצאו לחדש כי יש מכה בפטיש באוכלין, וזהו טעם איסורו של קולייס האיטליאני. בסוגיות הבבלי ובראשונים אין לכך מקור, אולם בירושלמי (שבת פ"ז ה"ב) הדברים מפורשים. המ"ב בביאור הלכה חולק על האחרונים